

Realitatea Economică

publicație lunară de analize și prognoze, nr.1

În această ediție citiți despre:

- „Decalogul” noului guvern
- Cum Ministerul Finanțelor respectă disciplina fiscală
- De ce va crește industria în 2008
- Ce se întâmplă cu leul moldovenesc
- Cât de semnificative sunt riscurile inflaționiste

Expert-Grup
martie 2008

Această publicație apare cu suportul Institutului pentru o Societate Deschisă (Budapesta, Ungaria)

La această ediție au contribuit:

Valeriu Prohnițchi (director de proiect)

Alexandru Gamanji (coordonatorul publicației)

Alex Oprunenco

Ana Popa

Alexandru Trinca

EXPERT-GRUP este centru analitic independent specializat în cercetare și consultanță de politici sociale și economice. EXPERT-GRUP nu are afilieri politice și scopuri comerciale și își stabilește independent strategia sa instituțională. Misiunea centrului este de a contribui plener la dezvoltarea economică, politică și socială și la avansarea competitivității internaționale a Republicii Moldova.

Date de contact: Adresa poștală: MD-2012, Republica Moldova, Chișinău, str. Columna, 133, oficiu 1
Telefon: ++373 22 921776, ++373 22 930014; Fax: ++373 22 211599
Email: info@expert-grup.org Web: www.expert-grup.org

Sumar: economia moldovenească în ianuarie-martie 2008

Evenimentul major al trimestrului unu al anului curent este demiterea guvernului condus de Vasile Tarlev și numirea Zinaidei Greceanii în calitate de candidat la postul de prim-ministru. Deși anticipăm formarea unui guvern compus din mai mulți oameni de soi „tehnocrat”, acesta se va ciocni cu provocări preelectorale, presiuni cauzate de perioada scurtă de activitate și restanțe majore în domeniul reformelor structurale și instituționale, inclusiv cele stipulate în Planul de Acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova.

Costul „responsabilităților sociale” într-un an preelectoral inevitabil va crește, și aceasta în contextul când anul bugetar 2008 deja pare să fie mai stresant decât în trecut. Veniturile publice cresc mai lent decât în 2006-2007, în timp ce apar cheltuieli „neasteptate”, în particular, legate de finanțarea acțiunilor consacrate „Anului Tineretului”. Rapiditatea cu care Ministerul Finanțelor dă curs indicațiilor politice pune sub semnul întrebării disciplina sa financiară și subminează controlul parlamentar asupra bugetului.

O altă surpriză, oarecum inevitabilă, dat „public neasteptată”, a fost aprecierea leului moldovenesc, care la mijlocul lunii martie curent atinsese cote înregistrate acum 9 ani. Preocupată de controlul inflației care amenință să prindă iarăși turații, Banca Națională a Moldovei a intervenit limitat pe piața valutară, permițând participanților să balanseze cererea și oferta în mod independent. Or, inflația lunară în ianuarie și februarie a depășit limitele necesare pentru menținerea inflației anuale în limitele unei singure cifre. Situația se complică datorită majorării tarifelor la resursele energetice. Totodată, începutul anului 2008 aduce și realizări pozitive pentru BNM, ca urmare a convertirii împrumuturilor de stat anterioare în valori mobiliare.

În luna februarie în Parlament a fost discutat noul proiect de lege privind comerțul interior, care nu pare să satisfacă așteptările comercianților. Tradițional pentru Moldova, nici legea dată nu va avea efect juridic direct, fiind nevoie un întreg „mecanism” pentru a fi aplicată (regulamente, instrucțiuni, sistem informațional etc.). Totodată, dacă va fi votată în lectură finală, legea va crea bariere inutile în dezvoltarea comerțului.

Condițiile de iernare a culturilor agricole în 2008 au fost, în linii mari, satisfăcătoare. Dar consecințele nefaste ale secetei din 2007 se manifestă până în prezent, inclusiv prin prețuri foarte înalte la semințe. După doi ani de recesiune, industria începe să se înviorzeze, antrenată de creșterea producției de vinuri și băuturi alcoolice distilate, a sectorului energetic și a producției de carne. O măsură curentă adoptată de Guvern pentru a intensifica investițiile în sector a fost aprobarea regulamentului activității parcurilor industriale, dar experiența țărilor din regiune vizavi de parcurile industriale variază mult.

Pe piața muncii observăm reducerea constantă a populației ocupate și a numărului șomerilor. Aceasta e consecința emigrării și angajării neoficiale la lucrări sezoniere și temporare. În condițiile

Moldovei, mărimea remunerării muncii rămâne principală motivație a ocupării.

Evoluții interesante demonstrează sectorul extern. În pofida revenirii în forță a exporturilor și a creșterii puternice a exporturilor în România continuă înrăutățirea deficitului comercial. Aceasta pare a fi echilibrat de influxuri puternice de investiții și venituri remise de emigranți. Exporturile de băuturi alcoolice sunt dominante în țările CSI. În pofida Preferințelor Comerciale Autonome, exporturile spre UE vor crește lent, luând în calcul competiția acerbă, protecția înaltă a acestei piețe și capacitățile limitate ale vinificatorilor moldoveni de marketing și promovare pe piața europeană.

„Decalog” pentru noul guvern

Guvernul Greceanii are de soluționat mai multe restanțe de politică economică

Este evident că noul guvern, care probabil va fi condus de Zinaida Greceanii, va fi unul de tranziție și că va fi nevoit să activeze în condițiile specifice unei perioade pre-electorale. Aceasta însă nu înseamnă că noul guvern va trebui să execute orice indicații politice sau că va fi impus să funcționeze ca „staff electoral” ori „casă de plăți sociale”. Din contra, în componența noului guvern s-ar putea să vedem mai mulți tehnocrați „duri”, în stare să formuleze și să apere o părere proprie. Știind din start că guvernul lor va dura puțin timp, ei ar putea fi mai determinați să-și asume responsabilitatea unor reforme care nu erau pe potrivă caracterului guvernului precedent. Alături de alte priorități, credem că pe agenda de politici a noului guvern ar trebui să se regăsească și următoarele:

- *Finalizarea reformei regulatorii și reducerea efectivă a poverii administrative.*
- *Preluarea regulamentelor tehnice și standardelor sanitare și fitosanitare europene și consolidarea infrastructurii naționale a calității.*
- *Consolidarea capacităților ministerelor în ceea ce privește analiza, monitorizarea și evaluarea politicilor și îmbunătățirea procedurilor de raportare și coordonare inter-ministerială.*
- *Finalizarea sistemului de control financiar intern și a sistemului integrat de management al finanțelor publice (prevăzute de Planul de Acțiuni UE - RM).*
- *Privatizarea companiei Moldtelecom și a Băncii de Economii, restructurarea companiilor Air Moldova și Căile Ferate ale Moldovei.*
- *Consolidarea instituțională a Agenției Naționale de Protecție a Concurenței și eliminarea conflictelor de interese în activitatea acesteia.*
- *Consolidarea efectivă a parteneriatului public-privat prin concesionarea către companii private a unor lucrări publice (întreținerea și reparația drumurilor).*
- *Elaborarea și implementarea unui pachet de măsuri de cost redus pentru îmbunătățirea eficienței energetice a economiei.*
- *Asigurarea unei informări transparente în ceea ce privește utilizarea asistenței financiare externe.*

- *Accelerarea constituirii cadrului instituțional necesar pentru implementarea legislației privind dezvoltarea regională și descentralizarea administrativă.*

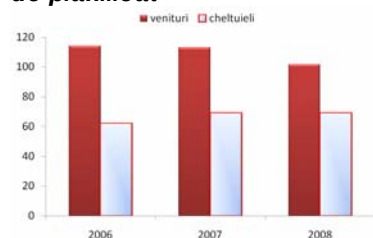
... și aceasta în condițiile unor riscuri economice și politice majore

Evident că multe din aceste măsuri sunt restanțe care provin de la precedentul guvern, dar altele sunt legate de noile provocări cu care se confruntă Republica Moldova. Există o serie de riscuri majore care ar putea inhiba performanțele noului guvern. Printre acestea vom menționa riscurile inflaționiste majore, incertitudinile care planează asupra cursului valutar, riscul repetării secetei (în Moldova fenomenul dat se manifestă multianual). Dar riscul cel mai mare ar fi impunerea unor chingi ideologice care ar putea altera principiul de eficiență economică care credem că ar trebui să fie la baza noului program de guvernare.

Anul bugetar 2008: marcat de iz electoral

Logica economică impune ca în procesul de executare a bugetelor publice veniturile să fie realizate la un nivel cât se poate mai înalt față de cel planificat (acumulând astfel o „pernă de oxigen” pentru cheltuieli viitoare neprevăzute). Pe de altă parte, resursele bugetare trebuie cheltuite disciplinat, adică cât se poate de exact în conformitate cu planul, asigurând o implementare efectivă a programelor de dezvoltare strategică și a priorităților curente adoptate de fiecare instituție executoare. Excedentele astfel acumulate trebuie alocate strict după prioritățile de dezvoltare și în cadrul unui control politic exercitat de forul legislativ.

Fig.1 Indicele executării bugetului public național, față de planificat

Surse: Ministerul Finanțelor

... în timp ce Ministerul Finanțelor nu pare să reziste indicațiilor politice

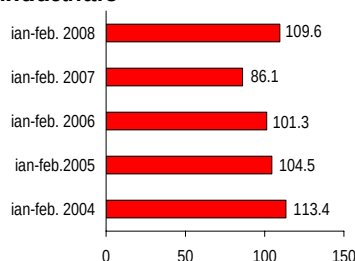
Dacă aceste teze sunt valide, se poate afirma că începutul anului bugetar 2008 este mai stresant pentru Ministerul Finanțelor decât anii 2006-2007 (Fig.1), în timp ce controlul parlamentar asupra procesului bugetar este minimal. Veniturile acumulate la bugetul public național în ianuarie-februarie curent au crescut cu numai 1,6% față de ianuarie 2007 (sau +3,1% față de nivelul planificat pentru această perioadă)¹, în timp ce cheltuielile au fost executate în proporție de 69% din plan, adică fără schimbări esențiale în raport cu anul 2007. Cu cât executarea cheltuielilor se va apropia de nivelul planificat, cu atât „perna de oxigen” va fi mai mult dezumflată. Practica arată că spre sfârșitul anului cheltuielile sunt executate la un nivel mai înalt și dacă rata de supra-colectare a veniturilor bugetare va rămâne la nivelul celei din primele două luni, Ministerul Finanțelor va trebui să impună o disciplină financiară de fier tuturor executorilor de buget.

Este de la sine înțeles că un etalon al disciplinei financiare trebuie să fie chiar Ministerul Finanțelor. Este oare gata Ministerul să reziste presiunilor și indicațiilor politice într-un an electoral? Am dori mult să afirmăm că da, dar realitatea demonstrează contrariul. Astfel, la ședința Colegiului Ministerului din 1 februarie 2008 domnul Ministru Mihai Pop, atenționa că „sarcina primordială pentru minister va fi nu numai asigurarea executării integrale a bugetului pe anul 2008, dar și depășirea lui pentru realizarea unor măsuri și cheltuieli inevitabile, care au apărut

¹ Evident, vacanța de iarnă mai lungă decât în cea obișnuită (practic 10 zile în raport cu 4 anii precedenți) a avut un anumit efect asupra încasărilor bugetare, dar nu explică întreaga variație.

După doi ani de recesiune, în 2008 industria demonstrează o înviorare simțitoare ...

Figura 2. Indicele producției industriale

Sursa: BNS

... pe care administrația dorește să o accelereze inclusiv pe baza parcurilor industriale ...

după adoptarea bugetului, cum ar fi cheltuieli pentru acțiunile consacrate Anului Tineretului, etc.”². Cât de „inevitabile” sunt cheltuielile consacrate Anului Tineretului și de ce sunt asumate ca obiectiv bugetar dacă nu au fost incluse în legea bugetului anual? Oare aceasta nu contravine în mod expres principiilor de disciplină fiscală? Ministerul Finanțelor nu este în drept să onoreze indicații politice dacă încă nu are aprobarea Parlamentului, singurul organ, conform Constituției, în drept să aprobe legi și modificări ale bugetului de stat și să exercite controlul politic asupra utilizării resurselor financiare publice.

Industria: cele rele s-au spălat?

Evoluția industriei în primele două luni ale anului atestă o creștere de restabilire a producției industriale (acesta constituind în prețuri comparabile 109,6% față de ianuarie-februarie 2007), în special cu 20% - în industria alimentară și a băuturilor și cu 10,4% - în sectorul energetic (Fig.2). Sporirea de 2 ori a producției de vinuri și băuturi alcoolice distilate a fost posibilă prin redeschiderea accesului pe piața rusă. Iar creșterea cu 26,3% a produselor din carne este rezultatul sacrificării în masă a animalelor din cauza insuficienței furajelor ca urmare a secetei din anul 2007. Totodată, față de ianuarie-februarie 2007, în declin a fost fabricarea uleiurilor și grăsimilor – cu 19,6%, fabricarea sticlei și articolelor din sticlă – cu 25,3%, a produselor de tutun – cu 17,5%, a celor de morărit și a parfumurilor și produselor cosmetice – de 2,5 ori. Având o bază de referință foarte joasă, este de așteptat ca anul curent industria să atingă ritmuri foarte înalte de creștere, probabil comparabile cu cele din 2004-2005.

O surpriză de proporții mai mici, dar totuși surpriză, a fost blitz-lichidarea Ministerului Industriei și Infrastructurii și transferarea „dosarelor” către Ministerul Economiei și Comerțului. Oficial, această decizie a fost prezentată ca soluție de optimizare a gestionării sectorului industrial și economiei în ansamblu. Un argument invocat de unii oficiali publici (și pe care îl împărtășim) a fost că industria este o parte a economiei și, prin urmare, anume Ministerul Economiei și Comerțului trebuie să fie responsabil de tot ce înseamnă politică de dezvoltarea industrială și de infrastructură. Pornind de la aceasta, oare următorul pas logic nu ar trebui să fie și lichidarea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare? O soluție alternativă ar fi transformarea ministerului respectiv în Minister al Agriculturii și Dezvoltării Rurale, cu transferul competențelor în sfera industriei alimentare către același MEC.

Evident, dezvoltarea sectorului industrial implică nu atât jonglarea cu numărul de ministere, cât mai degrabă atragerea de investiții în modernizarea acestuia. Urmărind acest obiectiv, Guvernul mizează mult pe parcurile industriale. După ce în 2007 Parlamentul a adoptat o lege a parcurilor industriale, în ianuarie Guvernul a aprobat deja regulamentul-cadru cu privire la parcul industrial³. Ministerul Economiei și Comerțului pare a fi deosebit de

² <http://minfin.md/ro/newsitem/166>.

³ Adoptarea prin Hotărârea de Guvern nr. 66 din 28.01.2008, în scopul realizării Legii nr.164-XVI din 13.07.2007 cu privire la parcurile industriale.

optimist vizavi de viitorul a cel puțin trei parcuri industriale: la Criuleni, Căinari și Sângerei. Cât de raționale sunt aceste așteptări ale Guvernului?

Analizând experiența țărilor devenite recent membre ale UE (în particular, a României și Bulgariei), constatăm că o parte din parcurile industriale au reușit să se dezvolte și să atragă investitori, în timp ce altele se confruntă cu dotările minime aferente infrastructurii de utilități. Din 33 de parcuri industriale în România, de facto doar 12 funcționează, în special cele din vestul țării. Și aceasta în condițiile când România e membru UE și are o piață incomparabil de mare față de Republica Moldova⁴.

Având la bază activele și/sau teritoriul care este proprietatea statului sau a administrației publice locale, parcurile industriale în Moldova pot funcționa pe un termen de cel puțin 15 ani și de cel mult 50 de ani, cu prelungirea, prin hotărâre de Guvern, cu cel mult 20 de ani. Conform prevederilor legii, statul finanțează, în măsura posibilităților, crearea și dezvoltarea infrastructurii tehnice și de producție a parcului industrial, din bugetul de stat, iar autoritățile publice locale trebuie să prevadă finanțarea constituirii parcurilor industriale, la planificarea anuală a bugetelor unităților administrativ-teritoriale. Este greu de crezut că atât autoritățile centrale, cu atât mai mult, cele locale, vor finanța crearea parcurilor industriale. Miza se pune, desigur pe asistență tehnică externă (efectuată prin intermediul bugetului de stat, bugetelor unităților administrativ-teritoriale sau fondurilor de dezvoltare regională) și finanțarea din contul resurselor investitorului privat. În ultimul caz, autoritățile se angajează să organizeze concursul de selectare al investitorului privat pentru finanțarea constituirii parcului industrial.

... dar o serie de prevederi legislative și normative încă urmează a fi precizate ...

Totodată, nu sunt stipulate criteriile de selectare a companiei neafiliate, specializate și autorizate în domeniul auditului anual al activității administrației parcului industrial constituit în baza activelor proprietate publică, iar pe de altă parte, controlul asupra activității parcului industrial este atribuit MEC (inclusiv asupra respectării condițiilor contractului încheiat și îndeplinirii obligațiilor de către administrator), în lipsa de claritate asupra condițiilor de calitate profesională pe care trebuie să le întrunească administratorul.

Dacă în cazul României legislația prevede expres că facilitățile constau, în scutirea de la plata taxelor pentru clădiri și terenuri, în cazul Republicii Moldova asemenea facilități nu sunt acordate. Din contra, taxele constituie o sursă de venit pentru administrația parcului. Dacă luăm în calcul că în România o bună parte din parcuri au fost finanțate din granturi „grase” din PHARE și alte fonduri europene, asemenea asistență nu poate fi reală pentru Republica Moldova, cu actualul său statut de vecin al UE. Deci este dificil să credem că în cadrul climatului investițional actual și cu legislația existentă, parcurile industriale vor fi un motor al revigorării sectorului industrial moldovenesc.

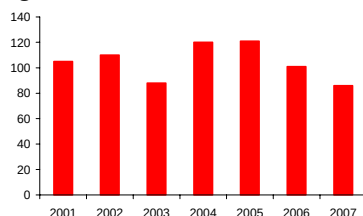
Sectorul construcțiilor: spre culmile olimpice

⁴ În anii 2006-2007 PIB-ul României a fost de circa 100-110 mlrd. Eur, față de 2,7 mlrd. Eur în Republica Moldova

... Rusia, care pregătește Jocurile Olimpice de Iarnă de la Soci, amenință să ne ia o parte de muncitori din sectorul construcții ...

Astăzi agricultura se află mai jos decât unde era în 2000 ...

Fig. 3. Evoluția producției agricole, 2000=100%

Sursa: BNS

Proiectul legii privind vânzarea-cumpărarea terenurilor agricole investitorilor străini a fost respins fără argumente economice plauzibile ...

Piața imobilului a intrat într-o acalmie relativă în primele două luni din anul curent. Cu toate că investițiile în lucrările de construcții-montaj efectuate în 2007 au fost cu 20,5% mai mari decât în anul 2006, darea în folosință a caselor de locuit s-a diminuat cu 9,9%.

Situația se explică prin stabilizarea și chiar ușoara reducere a cererii pentru imobil, datorită segmentării acestui sector și sporirea atenției cumpărătorilor de imobil asupra calității lucrărilor efectuate de companiile de construcții. O nouă provocare pentru sector ține de riscul plecării unui număr important de muncitori la lucrările de construcție a obiectivelor „olimpice” din Soci, Rusia.

Agricultura: totaluri pentru 2007 și așteptări pentru 2008

Totalurile efectuate la începutul anului 2008 au demonstrat o prăbușire cu peste 24% a producției sectorului agrar, datorită reducerii producției vegetale cu 33,4% și a celei animaliere cu 1,8%. Ca și volum de producție, astăzi sectorul se află la un nivel mai jos chiar decât în 2000 (Fig.3). Ciclul este gata să reînceapă...

Cu toate că până la 29.02.2008 cuantumul ajutorului umanitar extern a fost de circa 19 mil. USD, acesta nu a putut acoperi pierderile în sector, iar distribuirea sa netransparentă a provocat nemulțumirea beneficiarilor. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA), în loc să monitorizeze acest proces, sa limitat doar la declarații pro-forma, pe fundalul insuficienței subvențiilor pentru producătorii agricoli (în anul 2007 acestea au constituit doar 0,7-0,9% din PIB, adică de 50 de ori mai puțin decât în UE).

În asemenea condiții, este greu de crezut amenințărilor oficiale că în următorii ani agricultorii vor deveni unii dintre cei mai bogați oameni din țară. Viitorii oameni bogați se confruntă cu probleme enorme în achiziționarea materialului semincer, care s-a scumpit de 1,5-2 ori față de anul 2007. De exemplu, prețul semințelor de floarea-soarelui constituie deja 7-8 lei/kg. Ca de obicei în fiecare primăvară, țăranii trebuie să facă față și „noilor creșteri a cotațiilor la bursele petroliere”.

Cumpărarea terenurilor agricole de către străini: pro și contra

Un instrument de dinamizare a dezvoltării sectorului agrar ar fi fost vânzarea-cumpărarea terenurilor cu destinație agricolă aflate în proprietate privată persoanelor juridice al căror capital social conține investiții străine. Dar o asemenea inițiativă a fost respinsă recent în Parlament. Proiectul de lege prevedea expres că pământul poate fi vândut doar unităților economice înregistrate în Republica Moldova care au în capitalul social investiții străine, suprafața maximă de teren pe care o poate cumpăra un investitor nu va depăși 500 hectare, iar în cazul în care persoana juridică nu realizează proiectul investițional, aceasta, în termen de un an, este obligată să-l înstrăineze prin acte juridice numai cetățenilor Republicii Moldova.

Experiența mondială arată că vânzarea-cumpărarea pământului investitorilor străini este un aspect de mare rezonanță socială și

politică⁵. Pentru a stabili dacă o companie este sau nu străină, în UE se aplică mai multe teste, în scopul limitării și al restricționării proprietății pământului sau a drepturilor de folosință. Cel mai simplu test este examinarea locului unde este înregistrat biroul companiei, sediul central sau sediul social și legile sub care acționează. Totodată, una dintre dificultățile pe care le întâlnesc reglementatorii este definirea etapei în care o companie națională poate fi considerată ca fiind controlată de străini și, respectiv, supusă restricțiilor de achiziționare a terenurilor. Legile multor state nu cer decât o examinare a registrelor de acțiuni pentru a determina proporția acționarilor străini și drepturilor lor de vot⁶.

... dar experiența statelor central și est-europene denotă aceeași împotrivire a populației și politicienilor față de vânzarea pământului către străini ...

În statele Europei de Est în perioada de preaderare la UE atât autoritățile, cât și populația s-au împotrivit vânzării-cumpărării terenurilor (aceasta fiind stipulat și de legislațiile naționale). În fine, dacă în Ungaria (și Cehia) autoritățile au negociat cu Comisia Europeană în perioada de preaderare un termen de tranziție de 7 ani privitor la vânzarea-cumpărarea terenurilor agricole companiilor al căror capital social conține investiții străine, Polonia în cadrul negocierilor de preaderare a extins acest termen până la 12 ani.

Surprinzător, dar argumente economice plauzibile asupra necesității vânzării libere a pământului nu poate fi găsită nici în presă, nici în discursurile oficiale. Doar meditații de tipul: „vânzarea-cumpărarea pământului va spori capitalizarea economiei autohtone și, deci, ar fi bine de atras investitori străini...”. În acest context, cea mai indicată metodă tranzitorie ar fi arenda. Astfel, în Anglia, Olanda, Cehia, China etc., arenda are un rol major în relațiile funciare, deoarece stipulează reglementări clare între arendator și arendaș. Arenda permite ajustări mai flexibile a suprafeței terenurilor utilizate la costuri tranzacționale relativ joase; solicită capital limitat, în acest fel mai multe lichidități fiind disponibile pentru investiții în producere decât blocarea resurselor financiare în pământ; facilitează realocarea ușoară a terenurilor către persoanele care prelucrează terenurile într-un mod mai eficient decât proprietarii curenți. Deci, plata de arenda devine un indicator al prețului pământului în condițiile dezvoltării pieței funciare.

Evident că investitorii străini ar putea îmbunătăți capitalizarea agriculturii. Însă aceasta comportă și anumite riscuri:

- *Riscul de a vinde prea ieftin. Încă nu este dezvoltată piața funciară și nu este cunoscută adevărata valoare a terenurilor agricole. Lipsește informația referitoare la cererile, ofertele, tranzacțiile cu bunuri funciare și calitatea terenurilor agricole. În prezent, prețul unui hectar cu bonitate medie este de numai 550-650 EUR. În Ucraina mulți experți susțin că prețul minim al unui hectar de teren agricol trebuie să fie de circa 2800-3000 EUR. Pentru comparație, prețul mediu al unui ha de*

⁵ Economistul american al secolului al XIX-lea, Henry Georges (susținătorul impozitului funciar unic) susținea: „Lipsiți-l pe popor de pământ și furtul dvs. va fi veșnic, fiind transmis din generație în generație...”

⁶ În Elveția, pentru a determina problema controlului, legea examinează dacă nerezidenții dețin sau nu o “poziție dominantă” în companie, obținută dacă mai mult de 1/3 din acțiunile sale sunt deținute de nerezidenți, dacă managementul este substanțial reprezentat de nerezidenți sau dacă, în conformitate cu o formulă statutară specială, compania a fost substanțial finanțată cu asistență străină.

teren agricol în anii 2003-2005 în Italia și Germania a fost de 7000 EUR, iar Grecia – 3500 EUR.

- Este posibilă schimbarea destinației terenurilor agricole. Dar există și o experiență bogată de restricționare a posibilității date. Astfel, în Danemarca, majoritatea terenurilor agricole este protejată prin împărțirea teritoriului țării în zone urbane, de vilă și pământuri agricole, iar trecerea de la o zonă la alta este posibilă doar cu permisiunea autorităților. Totodată, trebuie interzisă valorificarea unor culturi agricole care prejudiciază esențial bonitatea terenurilor⁷.

Ca recomandări pentru perfecționarea prevederilor privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului am putea menționa următoarele:

- Examinarea și stabilirea plafonului suprafeței terenurilor agricole care ar putea fi achiziționate de străini, ca acestea să-și păstreze atât atractivitatea investițională, cât și să permită dezvoltarea întreprinderilor producătoare din sector (luând în calcul experiența Danemarcei, Noii Zeelande etc.);
- Optimizarea cadrului regulator, în baza bunelor practici din diferite țări, în special: stabilirea unui termen strict, pe perioada căruia terenurile cu destinație agricolă trebuie să fie incluse în activitățile investiționale; exigențe privind includerea în planul de afaceri a organizării tipului producției și culturii concrete pe terenul cumpărat; asigurarea monitorizării stricte a exploatării terenului agricol conform scopului stabilit inițial; solicitarea studiilor agricole și experienței în sectorul agrar pentru potențialii beneficiari ai terenurilor agricole; înstrăinarea terenurilor către stat sau alți proprietari în cazul utilizării acestora în alte scopuri sau neîndeplinirii angajamentelor investiționalei.
- Înființarea Bursei funciare, care există în majoritatea țărilor. Pentru ca o persoană să vândă sau să-și cumpere pământ, aceasta se adresează direct la bursa specializată. Experiența mondială ne confirmă că sunt instituții private și de stat ce activează în acest domeniu, având formată o bază de date, care poate fi accesată prin internet sau direct la sediu, precum și juriști care consultă clienții în procesul de vânzare-cumpărare a terenurilor agricole (o bursă funciară va fi utilă, în special, pentru investitorii străini, fiindcă le va facilita căutarea terenurilor prin toată țara).

Perspectivile ocupării forței de muncă

Tab. 1. Populație ocupată și șomeri, mii oameni, 2004-2007

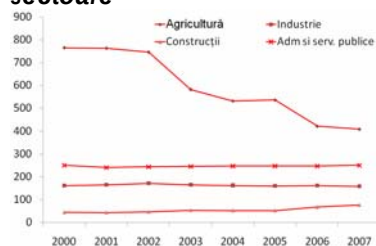
	2004	2005	2006	2007
Populație ocupată	1316	1319	1257	1247
Șomeri	116	104	100	67

Sursa: BNM

Începutul anului prezintă pentru piața muncii evoluții interesante. Cu toate că numărul populației ocupate s-a diminuat în anii 2000-2007 cu 17,7%, observăm că numărul șomerilor s-a înjumătățit (tabelul 1). Reducerea numărului de șomeri nu se explică prin sporirea nivelului de ocupare (care de fapt s-a redus), dar prin emigrarea unei părți din forța aptă de muncă în anii 2000-2006 și prin angajarea neoficială la diferite lucrări sezoniere sau temporare.

⁷ De exemplu, rapsul. Această cultură tehnică este promovată pe larg ca sursă de biocombustibil, dar cultivarea acesteia transformă terenul în solonșac și practic duce la scoaterea acestuia din circuitul agricol. Asemenea cazuri au avut deja loc pe teritoriul republicii pe terenuri agricole arendate de investitori străini. În anul 2007 terenurile ocupate de raps au constituit 44 mi ha, iar în anul 2008 – vor spori până la 56 mii ha. Aceiași situație este și în Ucraina.

Fig.4 Evoluția populației ocupate pe principalele sectoare

Sursa: BNS

Pentru ocuparea forței de muncă sunt elaborate planuri guvernamentale care nu au nici o conexiune cu realitatea...

Analiza populației ocupate pe tipuri de activități economice (Fig.4) ne arată reducerea constantă a angajaților din agricultură, constituind în anul 2007 numai 53,4% din numărul de 766 mii, înregistrat în anul 2000. Această scădere sugerează că în Moldova se petrece o veritabilă „revoluție latentă”, efectele economice și sociale ale căreia se vor manifesta pe termen lung. Deși cea mai mare parte din populația eliberată din agricultură emigrează, se observă și o relocare a forței de muncă din sectorul primar către alte sectoare, în special către servicii și construcții. În special, în 2007 a crescut angajarea în construcții (de 1,13 ori mai mult decât în anul 2006, și 1,46 ori mai mult decât în anul 2005).

Cât privește angajații din sectorul bugetar (administrația publică, învățământ, sănătate și asistență socială), numărul acestora practic nu s-a schimbat în perioada analizată, oscilând în limitele a 250 mii persoane. Situația se explică prin stabilitatea relativă a statelor de personal din sector.

Pentru sporirea nivelului de ocupare a forței de muncă, autoritățile au aprobat recent Planul național de acțiuni în domeniu.⁸ Remarcăm, că realizarea planului va fi dificilă datorită acoperii financiare arbitrare și insuficiente⁹, ca și în cazul unui plan similar pentru anul 2007. De exemplu, acțiunea nr. 2 stipulează că MEC, ANOFM și OIM vor realiza un studiu privind calitatea serviciilor prestate de către ANOFM și găsirea soluțiilor de îmbunătățire a lor. Însăși necesitatea unui asemenea studiu pune la îndoială competența profesională a ANOFM.

Cât privește crearea noilor locuri de muncă la întreprinderile cu capital de stat (în special prin crearea întreprinderilor de procesare a producției agricole în localitățile rurale, organizarea plantării a unor suprafețe cu viță de vie, inclusiv cca. 2000-2500 ha prin metodă ipotecară, construcția sistemelor de irigare prin picurare, prin subvenționarea acestui sistem etc.) este și mai puțin probabilă. Aceasta nu este din cauza să asemenea acțiuni ar necesita careva resurse financiare enorme, ci mai degrabă capacități organizatorice și resurse umane de care organele responsabile (MAIA, Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului, Agenția Agroindustrială „Moldova-Vin” și Agenția „Apele Moldovei”) pur și simplu nu dispun.

Totodată elaborarea mecanismului de acordare a unor credite tinerilor specialiști la încadrarea în câmpul muncii în sectorul rural nu va schimba situația până când regiunile rurale nu vor deveni atractive pentru tineri din punct de vedere economic și nu va fi asigurată infrastructura socială necesară unor condiții corespunzătoare de viață (instituții de sănătate, culturale și educaționale).

Sporirea ocupării forței de muncă poate fi asigurată, în special, prin racordarea sistemului educațional actual la cerințele pieței muncii, cu accentul pe educația antreprenorială, modificarea

⁸ HG nr. 167 din 15.02.2008

⁹ Realizarea acțiunilor se va efectua în limita alocațiilor aprobate pentru aceste scopuri în bugetele respective.

Proiectul de lege privind activitatea de comerț interior – „în stilul legislației moldovenești” - face referințe la un șir de regulamente care încă nu au fost adoptate.

Ce se întâmplă cu persoanele angajate în activitatea de comerț, a căror pregătire profesională nu corespunde cu cerințele proiectului de lege?

programelor de studii spre aspectele practice ale businessului și stimularea colaborării instituțiilor de învățământ cu sectorul privat.

În favoarea „comercianților”?

În luna februarie în Parlament a fost discutat proiectul de lege cu privire la comerțul interior. Legea în vigoare în prezent a fost adoptată încă în 1996 și nu reglementează decât comerțul cu mărfuri, nu și cel cu servicii. Din această cauză, adoptarea legii noi se impune de mult timp. Dar proiectul de lege nu pare a fi nici pe departe perfect. În primul rând, aceasta face referințe la un șir de reglementări care încă abia urmează să fie adoptate de Guvern: privind desfășurarea comerțului cu ridicata și amănuntul, prestarea serviciilor comerciale, desfășurarea comerțului în piețe și altele. Incapacitatea de reglementare directă face destul de vag acest proiect de lege, creând deficiențe în înțelegerea și evaluarea avantajelor pe care le oferă noul act normativ.

Proiectul de lege prevede o procedură mai simplificată de legalizare a activității de comerț și introducerea „ghișeului unic” la depunerea documentelor. Însă, luând în considerație viteza cu care au fost create „ghișeele unice” în Republica Moldova, putem fi siguri de implementarea întârziată a acestei prevederi importante. Iar referitor la controlul din partea statului, proiectul de lege nu diminuează numărul acestora, specificând o serie de organizații în drept să exercite aceste controale și tipurile de control. În acest context, controlul complex, care se efectuează o dată pe an „de către un grup de organe de stat abilitate cu funcții de control, conform legislației în vigoare” este foarte greu de interpretat. De către cine anume va fi efectuat acest control? Și implică oare aceasta și alte modificări sau completări în legislația actuală a Republicii Moldova?

Iar ideea de lansare a Sistemului Informațional al comerțului în general nu poate fi calificată decât ca o risipă de eforturi și resurse, în condițiile în care aceste date sunt colectate de Biroul Național de Statistică și Inspectoratul Fiscal. Aceasta va complica și lucrul autorităților organelor publice locale, care se presupune că vor prezenta trimestrial Ministerului Economiei și Comerțului informația privind autorizațiile eliberate, pentru a fi incluse în Sistemul informațional al comerțului. În afară de informațiile periodice, autoritățile locale vor trebui să prezinte și informații „la solicitare”, referitoare la activitățile în comerț, desfășurate în raza teritoriului respectiv.

Anumite complicații poate provoca și introducerea cerințelor pentru persoanele fizice care pot desfășura activitatea de comerț: pregătirea profesională specială sau vechimea în muncă de cel puțin doi ani. Îngustarea acestui segment nu reprezintă o idee tocmai reușită, luând în considerație că pregătirea profesională trebuie să fie doar cadrul instituțiilor cu profil economic/comercial. Organele centrale de specialitate ale administrației publice și autoritățile administrației publice locale, asociațiile profesionale pot organiza astfel de cursuri de pregătire, dar la momentul actual această activitate nu este pe larg practică.

Politica Monetară pentru anul 2008 – o nouă încercare de menținere a stabilității prețurilor

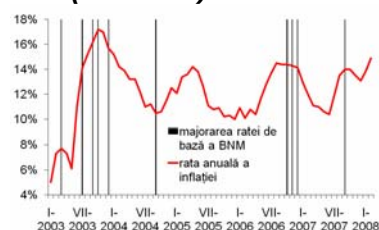
Pentru prima dată Banca Națională a recurs la majorarea concomitentă a ratei de bază și a normei rezervelor obligatorii pentru mijloacele atrase de bănci în lei moldovenești, valută neconvertibilă și valută liber convertibilă.

După eforturile considerabile de a menține inflația în anul 2007 sub 10%, Banca Națională a sfârșit anul fără profit. Pentru anul 2008, obiectivul principal al politicii monetare a BNM rămâne menținerea stabilității prețurilor. Volumul banilor în circulație s-a redus în ianuarie și februarie în comparație cu luna decembrie a anului precedent, aceasta având loc chiar paralel cu diminuarea volumului sterilizărilor. Astfel, certificatele plasate în ianuarie în sumă de 2981,3 mil. lei au avut rata medie ponderată a dobânzii 15,83% anual. Reducerea volumului de lichiditate pe piața monetară, fără a recurge la sterilizări excesive a fost posibilă ca urmare a transferului soldului conturilor Casei Naționale de Asigurări Sociale, Companiei Naționale de Asigurări în Medicină și a bugetelor unităților administrativ-teritoriale în contul unic al Trezoreriei de Stat al BNM.

În afară de aceasta, o altă realizare esențială este convertirea în valori mobiliare de stat a împrumuturilor contractate anterior de la BNM conform Planului de convertire a împrumuturilor de stat contractate anterior de la Banca Națională a Moldovei în valori mobiliare de stat, aprobat în septembrie 2007. Astfel, a mai apărut o modalitate eficientă de sterilizare a lichidității pe piață care poate fi utilizată de către BNM. Ratele dobânzilor la aceste titluri sunt mai mici și au variat între 15,4% și 15,68% anual.

Totuși, inflația înaltă din primele două luni ale anului, a determinat BNM să utilizeze principalele instrumente pe care le posedă pentru a-și îndeplini obiectivul fundamental de menținere a stabilității prețurilor. La 12 martie Consiliul de Administrare al Băncii Naționale a anunțat majorarea ratei de bază a BNM aplicată pentru operațiunile REPO până la 17% și a normei rezervelor obligatorii din mijloacele atrase de bănci în MDL și VLC până la 16%. Este prima dată când Banca Națională a recurs la majorarea acestora la același moment de timp, și aceasta la numai patru luni după precedenta intervenție. După cum a arătat ultima majorare a ratei de bază a BNM, urmată în două luni de creșterea normei rezervelor obligatorii, combinația acestor instrumente este capabilă să acționeze asupra inflației prin reducerea volumului creditelor acordate de băncile comerciale și redirecționarea resurselor libere spre economisire. Astfel, ritmul de creștere a prețurilor în noiembrie și decembrie 2007 s-a redus.

Figura 6. Rata anuală a inflației și majorarea ratei de bază a BNM (2003-2008)

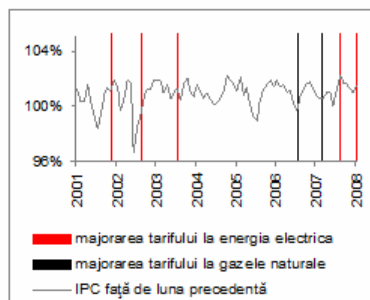
Sursa: BNM

Dar nu ne putem aștepta la un impact imediat asupra inflației. Mai degrabă, inflația acționează mai rapid și are impact mai puternic asupra ratei de bază a băncii centrale. (Figura 6) Aceasta se întâmplă pentru că ratele dobânzilor la creditele acordate de băncile comerciale nu depind doar de rata de bază a BNM și normele rezervelor obligatorii, ci și de volumul depozitelor, care este încă în creștere.

Chiar dacă volumul creditelor acordate de către băncile comerciale va fi în creștere și în continuare, aceasta nu denotă neapărat un eșec al BNM, pentru că ea influențează doar ritmul de creștere a acestora, iar sistemul bancar și sistemul de

Inflația înaltă s-a menținut pe parcursul a două luni, chiar dacă BNM atribuia creșterea prețurilor din ianuarie majorării tarifului la energia electrică și gazele naturale livrate consumatorilor finali, care nu reprezintă fenomene cu periodicitate lunară.

Figura 7. IPC și perioada de modificare a tarifelor energetice

Surse: BNM

creditare în Republica Moldova sunt încă în dezvoltare, ceea ce implică creșterea volumului de credite acordate, diversificarea condițiilor de acordare a creditelor și creșterea ponderii creditelor de consum în totalul creditelor acordate.

Noi tarife energetice – noi pericole inflaționiste

Obiectivul major al Băncii Naționale în 2008 rămâne a fi menținerea stabilității prețurilor. În pofida faptului că volumul banilor în circulație în lunile ianuarie și februarie a fost mai mic în comparație cu luna decembrie 2007, inflația lunară în primele două luni ale anului a atins nivelul de 1,5%. Impactul negativ al secetei este simțit prin creșterea prețurilor la produsele alimentare, care a constituit 5,2% de la începutul anului. Dar în afară de inflația la produsele alimentare, în luna ianuarie creșterea prețurilor la servicii a fost de 2,5% din cauza majorării prețurilor la gazele naturale, energia electrică și termică.

Tariful la gazele naturale s-a majorat ca urmare a creșterii prețului la gazele naturale livrate de Gazprom, precum și extinderii rețelelor de transport și distribuție. Aceasta, la rândul său, s-a răsfrânt asupra tarifelor de producere a energiei electrice și termice. Majorarea tarifelor la energia electrică, care s-a produs și datorită creșterii prețurilor de procurare a energiei din Ucraina a determinat creșterea diferenței dintre tarifele la energia electrică livrată de Union Fenosa și cea livrată de RED Nord și RED Nord-Vest. La momentul actual RED de stat livrează energie electrică consumatorilor finali la un preț cu 10,2% mai înalt decât RED privatizate de Union Fenosa.

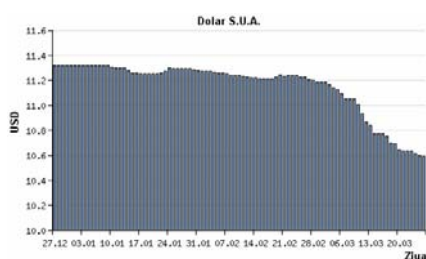
Luând în considerație că acestea nu reprezintă fenomene cu periodicitate lunară, în ianuarie BNM se arăta destul de optimist în menținerea inflației în 2008 în limitele unei singure cifre. Însă, se așteaptă că gazele livrate de Gazprom să se scumpească până la sfârșitul anului, iar protocolul de cooperare până în anul 2011 semnat cu Gazprom în 2006 prevede majorarea trimestrială și nu bruscă a prețurilor la gaze, următoarea majorare fiind deja stabilită pentru 1 aprilie 2008. De asemenea și prețul de procurare a energiei din Ucraina s-ar putea majora semnificativ în 2008. Deci, la sfârșit de an putem atinge o creștere semnificativă a prețurilor la servicii, care în cele din urmă se răsfrânge asupra prețurilor producătorilor industriali și respectiv, a produselor acestora.

Analiza modificărilor anterioare ale tarifului la energia electrică denotă creșterea semnificativă a indicelui prețurilor de consum pentru servicii în luna în care s-a produs modificarea și o inflație înaltă care se menține pe parcursul a câteva luni după majorarea tarifului, ceea ce se observă și în luna februarie 2008. Aceasta nu pare a fi o regulă în cazul majorării tarifului la gazele naturale care s-a produs mai regulat decât în cazul energiei electrice (Figura 7).

Ca urmare, existența riscurilor legate de creșterea prețurilor la resursele energetice importate nu poate fi negată, iar amânarea modificării tarifelor pentru consumatorii finali la acestea nu este o soluție după cum a demonstrat majorarea tarifelor la energia

Leul s-a apreciat, datorită deprecierii dolarului pe piețele internaționale, creșterii remitențelor și politici monetare a BNM

Figura 8. Evoluția cursului leu/dolar

Sursa: BNM

electrică în august 2007, după ce acestea nu au fost modificate pe parcursul a patru ani.

Surpriza zilei: leul forte

Fluctuațiile pieței valutare în luna martie 2008 a atras atât atenția economiștilor, cât și a oamenilor care în mod obișnuit sunt departe de astfel de probleme. Mai ales cei care își păstrează economiile în dolari SUA aveau doar o întrebare: "Ce se întâmplă cu leul?". Dacă la începutul anului cursul dolar/leu fluctua într-un coridor destul de îngust, între 11,2 - 11,3, atunci în luna martie totul s-a schimbat. Fiecare zi ne aducea câte o surpriza afișată pe standurile caselor valutare și a băncilor comerciale. Astăzi un dolar SUA poate fi vândut cu circa 10 lei. Ultima data așa cifre erau de văzut cu 9 ani în urmă (Figura 8). În legătură cu situația creată, Banca Națională a fost nevoită să publice un comunicat de presă cu scopul de a calma spiritele.

Cauzele acestei volatilități a pieței sunt atât externe, cât și interne. Scăderea dolarului SUA la nivel mondial ne afectează la fel ca și pe restul țărilor lumii. Să nu uităm că pe piețele internaționale dolarul a înregistrat minime istorice comparativ cu toate valutele principale, depășind pragul de 1.59 contra opozentului său principal – euro. În asemenea condiții, nici o bancă centrală din lume, inclusiv și Banca Națională, nu va risca să mențină cursul dolarului numai cu propriile sale forțe.

Totodată, pe piața internă situația la fel nu este simplă. Conform datelor BNM, volumul transferurilor bănești (în mare parte formate din USD) de la persoanele fizice din străinătate în ianuarie-februarie 2008 a sporit cu circa 90% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Acest exces de valuta ar putea fi absorbit de băncile comerciale, însă acum acestea au intrat în perioada activă de creditare și, respectiv, au nevoie de lei. La rândul lor, importatorii, care sunt principalii consumatori de valută, preferă să mai aștepte pentru a beneficia de cursuri mai joase. Teoretic, în această situație Banca Națională ar putea oferi o mână de ajutor, cumpărând excesul de valută de pe piață, însă acest pas ar afecta negativ principalul său obiectiv – controlul inflației. În primele 2 luni ale 2008, creșterea preturilor de consum a constituit circa 3%, iar în expresie anuală aceasta se ridică la aproape 15% (ultima dată inflația a fost atât de înaltă în ianuarie 2004). Comparativ cu nivelul țintit de 10%, această tendință nicidecum nu poate fi acceptată de BNM. Ieșirea din această situație presupune tradiționala sterilizare a masei monetare și redirectionarea influxului excesiv de valuta de la consum spre investiții. Din aceste considerente, BNM a mărit rata de refinanțare și norma rezervelor obligatorii cu 1% și a micșorat volumul intervențiilor pe piața valutară, permițând participanților să balanseze cererea și oferta independent.

Expert Grup consideră că în timpul apropiat volatilitatea pe piața valutară va scădea. Probabilitatea ca Banca Națională să permită micșorarea cursului USD/MDL sub 10 lei este mică. Noi estimăm că pentru următoarele săptămâni cursul monedei naționale se va stabili între 10,1 – 10,6 MDL pentru 1 dolar SUA, cursul EUR/MDL neschimbându-se semnificativ. Însă acest lucru în

mare parte va depinde de eficacitatea măsurilor întreprinse recent, cât și de fluctuațiile valurilor principale pe piețele internaționale.

Deficitul comercial continuă să crească, deși exporturile în Federația Rusă revin în forță

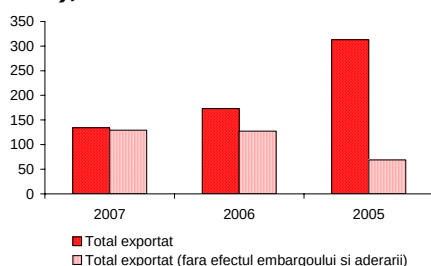
Continuă creșterea deficitului comercial, în condițiile creșterii vertiginoase a exporturilor spre CSI și a unei creșteri moderate în UE...

Datele statistice recente arată menținerea deficitului în comerțul extern al Republicii Moldova. Astfel, în ianuarie 2008 exporturile au crescut cu 20,4% față de luna respectivă a anului precedent, însă importurile au sporit și mai mult, cu 32,6%, cauzând formarea deficitului comercial în prima lună a 2008 de \$172,8 mil. Spre comparație deficitul comercial a fost de \$123,4 mil. în ianuarie 2007 pe fundalul șocului extern provocat de instituirea de către autoritățile Federației Ruse a embargoului asupra importului de băuturi alcoolice din Republica Moldova. Efectele embargoului aparent se diminuează, datele statistice arătând o revenire în forță a exporturilor pe piețele CSI, susținută și de demontarea embargoului respectiv. Așadar, exporturile în CSI au crescut în ianuarie 2008 cu 58,9%, în comparație exporturile în UE au crescut cu doar 13,1%. În particular, exporturile în Federația Rusă au crescut cu 71,7%, piața rusă absorbind cu ușurință a cincea parte din exporturile moldovenești. Este simptomatic în acest context și faptul că exporturile de „produse alimentare, băuturi, alcoolice, fără alcool și oțet; tutun” pe piețele CSI au crescut cu aproape 54% și au constituit în ianuarie 2008 aproximativ 65% din totalul exporturilor din această categorie de produse, relevând astfel menținerea dependenței extrem de importante a comerțului nostru extern de produse agroalimentare și de piețele în care aceste produse pot concura. Totodată, menționăm că exporturile în România au crescut și ele puternic cu 38%, deținând o cotă de 19,26% din totalul exporturilor moldovenești. Pe viitor, competiția între aceste două destinații se va menține.

Exporturile vinicole: puține motive pentru chef...

Exporturile băuturilor alcoolice în CSI au crescut, atingând circa 80% per total...

Figura 9 Exportul de băuturi alcoolice cu efectul „șocurilor comerciale” și fără acesta (2005-2007), mil. USD.

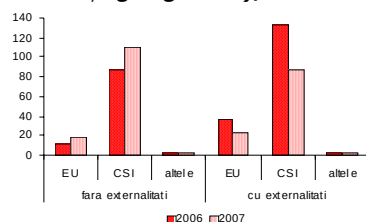
Este evident că exporturile unei economii mici și deschise sunt vulnerabile la „șocurile comerciale” externe, cum ar fi embargouri, modificări în regimuri comerciale cu partenerii principali, etc. Situația devine mai dificilă când aceste exporturi se concentrează într-un număr limitat de segmente, în care competiția internațională este acerbă. Sectorul vinicol este cel care a suferit cel mai mult de pe urma acestor șocuri. Primul șoc a survenit în martie 2006 când Federația Rusă a introdus embargoul asupra importului de băuturi alcoolice din Republica Moldova. Al doilea șoc a fost aderarea României și Bulgariei la Uniunea Europeană în 2007, și astfel ieșirea lor din regim de comerț liber și preferențial, respectiv.

Astfel, ca urmare a acestor șocuri exporturile băuturilor alcoolice din Republica Moldova în anii 2005-2007 au scăzut mai mult de 2 ori, de la aproape \$312,9 mln. până la \$134 mln. (vezi Figura 9). Totodată, dacă desconsiderăm impactul acestor șocuri, atestăm o oarecare creștere a exporturilor respective în această perioadă: de la \$69 mln. în 2005 până la aproape \$129 mln. 2007. Această creștere a fost chiar destul de semnificativă din 2005 spre 2006, ceea ce credem probabil se explică de intensificarea

eforturilor producătorilor moldoveni de a găsi alte piețe de desfacere pentru a diminua impactul embargoului rusesc instituit la începutul 2006.

Cât privește destinația exporturilor, țările CSI continuă să dețină cota covârșitoare (peste 80%) a exporturilor de băuturi alcoolice din Republica Moldova, indiferent dacă considerăm impactul „șocurilor” sau nu (Figura 10). În absența Rusiei, în CSI piețele principale de desfacere sunt Ucraina și Kazahstan, cu \$37,3mln. și \$17,4 mln., respectiv. Spre comparație în UE piețele principale de desfacere sunt Polonia și România, cu aproximativ \$5,9 mln și \$4,6 mln. respectiv. În UE creșterea exporturilor este destul de observabilă în direcțiile care ca valoare exporturile sunt și rămân mici. Într-un fel, credem, are loc procesul de descoperire a acestor piețe de către producătorii moldoveni și a vinurilor moldovenești de către consumatorii din aceste țări. În continuare, creșterea exporturilor moldovenești în UE va avea ritmuri lente, ținând cont pe de o parte, de competiția acerbă de pe această piață și nivelul de protecție ai ei, iar pe de altă de capacitățile limitate ale producătorilor din Republica Moldova în ceea ce privește marketingul pe noile piețe. Cotele constituite în cadrul regimului comercial asimetric de către UE, sunt destul de modeste sub nivelul exporturilor actuale și astfel vor susține moderat exporturile vinurilor noastre pe această piață.

Figura 7. Exportul de băuturi alcoolice cu efectul „șocurilor comerciale” și fără acesta (pe destinații geografice), mil. USD.

Sursa: Agenția „Moldova-Vin”

În același timp, este evidentă lipsa progresului pe alte destinații. Exporturile pe piețele din afara CIS și UE chiar s-au micșorat ușor în 2007 față de 2006. Cu atât mai mult, că multe din acestea se dezvoltă foarte dinamic, de pildă piața americană de desfacere de vin a crescut în 2007 cu 4% atingând nivelul de \$30mlrd., iar piețele mai puțin explorate din Asia de Sud-Est au crescut și mai mult: China +109%, Coreea de Sud +62%. Credem că aceste piețe oferă oportunități importante pentru producătorii moldovene, care trebuie de valorificat.

În concluzie, viitorul apropiat nu va fi nicidecum foarte ușor pentru producătorii moldoveni de vinuri. Factorul principal cu care se ciocnesc aceștia este competiția acerbă din partea altor producători și cerințele tot mai exigente din partea consumatorilor. Acest lucru este pe deplin descoperit în procesul promovării vinurilor pe piața comunitară, dar și de curând și pe piața rusă. Fără doar și poate, exigențele vor crește în continuare și în țările din CSI, cu care Republica Moldova are deocamdată regim de comerț liber.